



СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ФАКУЛТЕТ ПО ЖУРНАЛИСТИКА И МАСОВА
КОМУНИКАЦИЯ
КАТЕДРА „КОМУНИКАЦИЯ, ВРЪЗКИ С ОБЩЕСТВЕННОСТТА
И РЕКЛАМА“

ДЕСИСЛАВА ЛЮБЕНОВА ФРАНЦОВА

**Медийната трансформация в контекста на
телевизионната спортна журналистика**

АВТОРЕФЕРАТ НА ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД
ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНАТА СТЕПЕН
„ДОКТОР“
ПО ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 3.5. ОБЩЕСТВЕНИ КОМУНИКАЦИИ И
ИНФОРМАЦИОННИ НАУКИ
(МЕДИИ И КОМУНИКАЦИИ – ТЕЛЕВИЗИОННА ЖУРНАЛИСТИКА)

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ:
ДОЦ. Д-Р ПОЛЯ ИВАНОВА
ПРОФ. Д-Р СИМЕОН ВАСИЛЕВ

София, 2024 г.

Дисертационният труд е обсъден и насочен за обсъждане за защита от заседание на съвет на катедра „Комуникация, връзки с обществеността и реклама“, Факултет по журналистика и масова комуникация, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, проведено на 10 юни 2024 г.

Дисертацията се състои от: увод, три основни глави, заключение, приноси, библиография и приложения, общо 203 стр.

Основен текст: 133 стр.

Библиографският списък е съставен от 122 информационни ресурса, от които 97 на български език и 23 на английски език.

Фигури: 11

Приложения: 11

Научни публикации по темата: 4

Доклади на научни форуми по темата: 5

Съдържание на автореферата

1. Обща характеристика на дисертационния труд.....	5
2. Актуалност и разработеност на изследваната тема.....	6
3. Мотиви на автора.....	7
5. Обект и предмет на изследване.....	7
6. Основен научен проблем на изследването. Цел на изследването.....	8
7. Задачите, през които преминава изследването са следните.....	9
- Теоретична основа, дефиниране на понятийния апарат и очертаване на съществени процеси и влияния в сферата	
- Анализ на спортната журналистика като част от публичната сфера	
- Исторически преглед на спортните телевизии в България. Дефиниране на съвременните тенденции в сферата	
- Изследователска част – анализ на професионалните и етични стандарти и предизвикателства в професията чрез различни методологични похвати	
8. Подходи и методи на изследване.....	10
9. Обем на дисертационния труд.....	10
10. Структура на дисертационния труд.....	11
- Първа глава: “Медийната екосистема – терминологична рамка, влияние на техноволюцията и специфики на комуникационната сфера”	
- Втора глава: „Спортната журналистика – принципи, влияние, развитие и специфики“	
- Трета глава „Професионални и етични стандарти при създаване на спортно съдържание в съвременната медийна среда	

11. Изводи от дисертационния труд.....	14
12. Научни приноси.....	26
13. Публикации на автора по темата на дисертационния труд.....	27
14. Участия на автора в научна конференция с темата на дисертационния труд.....	28

Обща характеристика на дисертационния труд. Изходната точка на този труд е спортът и неговото значение за обществото и за процесите, които се наблюдават в различните житейски и професионални сфери. Спортът засяга успехи или неуспехи, с които се отъждествява цяла една страна, а влиянието му върху психическото и физическото състояние на обществото не трябва да бъде подценявано. Често пъти той носи повод за гордост на дадена общност, а добрите резултати могат да доведат до еуфория в цяла една страна. Спортът влияе положително на външния вид и вътрешното усещане на човека. Освен това, той е пряко обвързан с проблеми и въпроси, засягащи интеграцията и демократизацията на различните общности. Една от функциите му е свързана със сближаване на народите и борба срещу дискриминацията и расизма. Спортът подпомага сплотеността, приятелството и спортоменството, заличава границите между хората и приравнява всички, без значение от статут, религия, националност и възможности. Той е част и от културния обмен на една нация, а не на последно място може и да служи като оръжие на властимащите. „Ако повярваме на социолозите, които твърдят, че спортът е сред десетте вечни теми за разговор, то бъдещето на спортната журналистика е повече от добро.“¹

В тази връзка, следенето на спортни събития отдавна е забавление, от което публиката се интересува и което е разпространено по цял свят. Примерите за това датират от различни епохи и обхващат разнообразни по вид занимания – от зрелищата в римския Колизеум, през Олимпийските игри, до днешно време, когато едни от най-рейтинговите продукти са такива като Супербоул, световни и европейски футболни първенства. Тук роля има и другият акцент в дисертационния труд, а именно телевизията като средство за информиране и разпространение на информация. Като един от видовете електронни медии, телевизията има някои ключови характеристики, които са важни за спорта:

1. Индивидуализация на медийната консумация - потребителите, освен консуматори, са и създатели. Така на практика отпада необходимостта от адаптирането към природата на традиционните медии. Вече не е нужно да се изчаква определен ден и час, за да гледа любимото предаване. С функцията Tv archive, човек може да следи пропуснатите от него епизоди. От друга страна, онлайн комуникацията дава право на реципиентите сами да изберат кога, какво, къде и как. В интернет всичко е възможно и

¹ ЕФРЕМОВ, Ефрем. Спортна журналистика. София: УИ "Св. Климент Охридски", 1999. с. 22

достъпно тогава, когато консуматорът реши, че му е необходимо. Телевизиите имат свои сайтове, на които качват огромна част от съдържанието си, а освен това някои използват и платформи за видео съдържание и споделяне като YouTube и Vbox.

2. Бързина, що се касае до създаването и разпространението на новините - непрестанната свързаност на дигиталните медии позволява генерирането и разпространението на информацията да се случват изключително бързо. Телевизиите могат да излъчват на живо и да разместват своите програмни схеми, в зависимост от нововъзникналите събития и тяхната важност. Тук ключова роля отново имат и сайтовете, както и страниците в социалните мрежи на медиите, чрез които информацията също достига веднага до реципиентите.

3. Селективност - чрез нея аудиторията си изгражда своя стратегия за четене, гледане, информирание и забавление.

Важността на спорта особено много проличава и при взаимовръзката между т.нар. „сериозни новини“ и спортните новини. Това преплитане съществува от години, като допирни точки могат да бъдат откривани постоянно, а самото отделяне на спортните от останалите новини не би трябвало да ги омаловажава. Както имаме различни направления и ресори в журналистиката – политика, икономика, култура, така и спортът е важна част от журналистическата професия. Всъщност именно той през повечето време е основният източник на положителна информация в ежедневието на обществото и в новинарските емисии. Без да са необходими задълбочени проучвания обаче, често пъти ставаме свидетели на това как границите между „сериозните“ и спортните новини се размиват.

Актуалност на изследваната тема. На фона на гореизброеното става ясно, че темата за спорта и спортната журналистика винаги ще бъде актуална. Причината за това е мястото на спорта в живота на обществото и интересът на аудиторията към спортните събития. Тези събития от своя страна достигат до зрителите, благодарение на журналистите, работещи в сферата, като по този начин кръгът на значимост и взаимозависимост се затваря. Медийната трансформация обхваща непрекъснатата промяна и адаптация на сектора, който се влияе от процеси като глобализация, дигитализация, медиатизация, конвергенция и още редица други. Всички те рефлектират върху спортната журналистика, която освен с тях, трябва да се справя с казуси, проблеми и въпроси като Covid-19, войната в Украйна, нарастващото значение на телевизионните

права и превръщането на спорта в бизнес. Това показва, че сферата търпи непрестанни промени, а журналистите трябва да бъдат гъвкави, за да отговорят на трансформациите и предизвикателствата. Споделеното е и атестат за актуалността на изследваната тема.

Разработеност на темата. Когато говорим за спортна журналистика, е редно да се започне с това, че изследванията по темата в България са малко на фона на значимостта ѝ. Един от хората с най-голям принос за проследяването на процесите и тенденциите в спорта и техния анализ е Ефрем Ефремов. Други трудове по темата също не липсват, но те по-скоро са под формата на статии и дисертационни разработки, които целят да продължат и доразвият започнатото от него. Част от изследователите на тази ниша, които намират място в настоящия труд със своите имена и цитати, са Хари Латифян, Георги Филипов и Миляна Велева например. Засягайки темата за това колко разработен е определен проблем или казус, е важно отново да открием факта, че сферата е повлияна от непрестанни промени. Когато говорим за процеси и проблеми, които са сравнително скорошни и които продължават да се развиват във времето, е напълно естествено много и различни разработки да липсват. Това е и една от причините да избира въпросната тема за моя дисертационен труд.

Мотиви на автора. Първият и основен мотив е личният. Като човек, който работи в тази сфера, аз се интересувам от проблемите и процесите в нея. Положителното е, че при избор на тази тема, мога да следя отблизо въпросните казуси и да разчитам на лични наблюдения. Освен това, проблемите в сектора са обект на дискусии сред професионалната журналистическа общност, което поражда изграждане на определен образ за спорта и спортната журналистика, и води до отговори на въпроси, през призмата и на колегията. Важен мотив е и липсата на много и различни трудове по темата за българския медиен спортен пазар. С оглед на важността, гледаемостта и цената на спортните продукти, излъчвани по телевизията, се стига до извода, че професията ни е ключова за обществото. Именно чрез дискусии, изследвания и наблюдения на казусите и конфликтите в спортната журналистика могат да бъдат решени дадени проблеми или поне отчасти да се намери отговор на някои въпроси.

Обект на изследване. Обект на изследване е спортната журналистика в България и медийните трансформации в сектора. Акцент се поставя върху част от процесите, казусите и конфликтите, които водят до промяна както на съдържанието, така и на работата на спортните журналисти. От една страна, такива са глобализацията,

дигитализацията и медийната конвергенция, а от друга - условията и проблемите, в хода на които трябва да се развива професията – като Covid-19, войната в Украйна и борбата за власт и надмощие в света на спортните събития и конгломерати.

Предмет на изследване. Полето, на което се основават наблюденията и изследванията в дисертационния труд, е свързано с разпространяването на спортните новини чрез представител на всеки от двата вида медии – „традиционни“ и „нови“. В първата категория попада телевизията, докато във втората става дума за интернет. В този смисъл, предмет на изследване са програмите на трите телевизии Българска Национална Телевизия, bTV и Нова, техните спортни канали, както и някои от популярните сайтове, влогове и предавания, разпространявани в интернет.

Основен научен проблем на изследването. В своите отделни етапи изследването прави опит да провери следните хипотези:

- 1) Технологичната еволюция оказва сериозно влияние върху спортната журналистика и формира някои от основните тенденции в сектора;
- 2) Условията на живот, процесите и казусите в обществото рефлектират върху спортистите и тяхното развитие;
- 3) Средата, в която се развива професията, води до трансформации върху работата на заетите в спортния сектор и промяна на съдържанието като тематика, разпространение и аудиторна насоченост;
- 4) Пристрастността в спортните предавания е една от тенденциите в сектора. Колко видима е тя и по-скоро полезна или по-скоро вредна е за спортните журналисти;
- 5) Спортът е бизнес и влиянието на медийните конгломерати води до концентрация на власт и борба за телевизионни права и надмощение
- 6) Дискусии, промяна в законодателството, адаптивност на заетите в сектора и стимулирането на здравословна конкуренция са част от начините за справяне с проблемите;

Цел на изследването. Целта на дисертационния труд е да проследи и анализира актуални проблеми, касаещи спортната журналистика в България. Идеята е да се открият тенденции в професията, които водят до нейните трансформации. Акцентира се върху

програмните схеми на трите основни телевизии – БНТ, bTV и Нова, върху тяхното съдържание и предаванията, които трите национални телевизии, както и техните спортни канали предлагат. На фона на процеси като конвергенция и масова употреба на социални мрежи, внимание се обръща и върху разпространяваните продукти онлайн, тенденциите в мрежата и имплементирането на традиционните медии в интернет пространството.

Задачите, през които преминава изследването са следните

1. Теоретична основа, дефиниране на понятийния апарат и очертаване на съществени процеси и влияния в сферата. Основната идея на този раздел е изясняване на същността на медийната екосистема и дефиниране на понятията, които ще бъдат използвани за целите на дисертационния труд. Тази теоретична основа ще предостави необходимия контекст и ще улесни разбирането на сложните взаимодействия и процеси, които характеризират съвременния медиен пейзаж. Основен акцент е поставен върху технологичната еволюция – нейната същност и влиянието ѝ върху медийната индустрия. Технологичната еволюция представлява непрекъснат процес на развитие и усъвършенстване на технологиите, който засяга всички аспекти на обществото, включително и журналистиката. В този контекст е необходимо да се разгледат различните процеси и иновации, които трансформират начина, по който се създава, разпространява и консумира медийно съдържание.

2. Анализ на спортната журналистика като част от публичната сфера. Спортната журналистика е разгледана като част от цялото – а именно в контекста на обществото и процесите в живота ни. Тя е неразделна част от публичната сфера и играе важна роля в медийния пейзаж. Тя не само отразява спортните събития и постижения, но също така влияе върху общественото мнение, културните нагласи и социалните динамики. Спортната журналистика предоставя на обществото както информация, така и анализи, коментари и разкази, които оформят разбирането за спортната култура и нейната значимост в ежедневието. В публичната сфера, спортната журналистика изпълнява ролята на медиатор между спортния свят и широката публика. Тя предоставя платформа за изразяване на различни мнения и гласове, свързани със спорта, и създава пространство за обществено обсъждане на важни въпроси.

3. Исторически преглед на спортните телевизии в България. Дефиниране на съвременните тенденции в сферата. За целите на дисертационния труд е важна

историческата основа, на база на която е изградена спортната журналистика в България. В тази част се проследява развитието на спортната журналистика в телевизиите в страната ни – от нейното възникване до ден днешен. Изброени и анализирани са характеристиките на професията. Основен акцент е поставен и върху някои ключови тенденции, които способстват формирането на професията днес. Разгледано е тяхното влияние върху спортната журналистика и са приведени примери от практиката. Ключова е и съпоставката на съдържанието в различните по вид медии.

4. Изследователска част – анализ на професионалните и етични стандарти и предизвикателства в професията чрез различни методологични похвати. На база на различни изследователски подходи и методи за събиране и проверка на данни се анализират професионалните и етични предизвикателства в професията. Такива са Covid-19, войната в Украйна, въпросът със спортната пристрастност в медиите и казусът с телевизионните права по света и в България.

Подходи и методи на изследване. В дисертацията е използван интердисциплинарен подход към изследваната тема. Целта е анализ и решаване на основните казуси чрез взаимодействието между разнообразни дисциплинарни перспективи и възможностите на методическото многообразие. В този случай са интегрирани методи от журналистиката, медиазнанието, социологията, етиката, спортната психология, медийната регулация и други. Подходите в теоретичната и емпиричната част на дисертационния труд са свързани с лични наблюдения, исторически преглед, контент анализ, работа с документи, касаещи законодателството и регулаторните органи в България, анализ на конкретни случаи и ситуации (case study), сравнителен анализ и дълбочинни интервюта. Използвана е и сериозна теоретична основа, която да обясни и обвърже понятия и процеси с медийната екосистема в България. Разчита се на съпоставка на съществуващи практики в медиите, наблюдение на техните програмни схеми, както и качествен и количествен анализ на данните.

Обем на дисертационния труд. Дисертацията е с обем от 203 страници. Тя е структурирана по следния начин: увод, три основни глави, заключение, приноси, библиография и приложения.

Структура на дисертационния труд.

1. Първа глава “Медийната екосистема – терминологична рамка, влияние на техноеволюцията и специфики на комуникационната сфера” се базира на определяне и изясняване на теоретичната основа в дисертационния труд. Тук се акцентира върху дефиниране на понятийния апарат, който е използван. В анализа попадат явления и процеси като глобализация, дигитализация, конвергенция, медиатизация, обособяване на крос-медии и други, чрез които се изясняват причините за промените в света на медиите. Ключови са етапите на развитие на медийния свят – според някои изследователи медийната трансформация може да бъде обобщена в 3 етапа или т.нар. „3 вълни“. На фона на развитието на този бранш през годините, се стига и до възникване на нови и различни медии. Затова част от тази глава е и диференциацията в медийната среда – наличието на традиционни и дигитални медии. Важно внимание е обърнато на техноеволюцията и рефлексията ѝ върху света на медиите. Изходна точка е изясняването на същността и влиянието ѝ като процес. Своето важно място в изследването намира и изкуственият интелект, появил се като следствие от тази технологична еволюция. Наблюдава се неговата употреба от страна на журналистите и имплементирането му в спорта, като акцент е поставен и върху предизвикателствата и проблемите при използването му. В тази част от дисертационния труд е изяснена обстойно и спецификата на професията журналистика, както и същността на останалите комуникационни направления – най-вече това на PR-а. Задачата е да се открие какво е влиянието на техноеволюцията върху сферата и кое преобладава – симбиозата или противопоставянето между различните наглед, но близки по същност професии.

2. Втора глава „Спортната журналистика – принципи, влияние, развитие и специфики“ се фокусира върху спортната журналистика, която е разгледана като част от цялото – а именно в контекста на обществото и процесите в живота ни. Важно внимание се обръща на особеностите ѝ и на принципите в професията. Ключов за изследването е и историческият преглед на спортните телевизии в България, както и типологичните и функционалните специфики на това направление в комуникационната сфера. Тук са дефинирани част от съвременните тенденции в спортната журналистика. Такива например са:

- 1) размиването на границите между „твърдите“ и „меките“ новини и употребата на спорта като оръжие за пропаганда и политически идеи;

- 2) влиянието на корпоративния имидж и лоялността към собствената продукция, които водят до подбор на темите на база на „собствено“ и „чуждо“ съдържание;
- 3) трансформацията на ролята на журналистите и промяна в предлаганото съдържание на реципиентите, на фона на все по-широкото навлизане и влияние на аудиторията в света на комуникациите.

Във връзка със социалните мрежи, в специална подглава се разглежда и анализира тяхното развитие и въздействие, както и проблеми като регулацията в интернет, фейкнюз, дезинформацията и други. Освен това, се прави и съпоставка на сблъсъка между „стари“ (традиционни) и „нови“ (дигитални) медии във връзка с контекста на спорта и спортното съдържание.

3. Трета глава „Професионални и етични стандарти при създаване на спортно съдържание в съвременната медийна среда. Това е изследователска част – анализ на професионалните и етични стандарти и предизвикателства в професията чрез различни методологични похвати. Във всяка една подглава е разгледан и анализиран конкретен въпрос, процес или проблем, който рефлектира върху съвременната телевизионна спортна журналистика. На база на използвания интердисциплинарен подход, се акцентира се върху програмните схеми на трите основни телевизии – БНТ, bTV и Нова телевизия, техните спортни канали и съдържанието, което те създават и разпространяват. Важно място намират и спортни предавания и продукти, които залагат на дигиталното съдържание и изобщо на онлайн средата. Основните задачи целят да докажат дали въпросните процеси влияят върху работата на заетите в сектора и създаването от тях съдържание и ако да, то по какъв начин.

1) Анализираният в първата подглава проблем е свързан с пристрастността в спорта и спортните предавания. На база на коментара като жанр и чрез помощта на сравнителен анализ се търси отговор на въпросите дали тя съществува, какви са измеренията ѝ в България и редно ли е да присъства открито в различните спортни продукти. Анализират се три предавания от родния ефир и онлайн средата, които са избрани, защото са със сходен фокус – футбола, съдържат в себе си коментара като жанр, но имат и различни насоченост, позициониране и разпространение. Освен на

сравнението между тях, се залага и на дълбочинни интервюта по темата. Те са проведени с продуцентите и редакторите на въпросните продукти, които споделят мнението си за процесите в сектора. Това са Явор Кръстев и Мартина Атанасова – част от „Пред банята“ и „С бутонките напред“. Мнение за пристрастността споделят и още трима представители на сектора – Калин Гугов, Флорина Иванова и Стефан Георгиев, с които са проведени дълбочинни интервюта по част от въпросите в дисертационния труд. Те са избрани, тъй като и тримата са пратеници на съответните медии за Олимпийските игри в Токио или Пекин и имат поглед върху една от анализирани теми – тази, свързана с Covid-19. Като част от Българската национална телевизия, Георгиев и Гугов имат сериозен опит на терен и мнение по въпросите и проблемите извън пандемията, които са изследвани в дисертационния труд. Същото се отнася и за Флорина Иванова, която до преди няколко години беше част от bTV, а сега работи в сферата на спортния маркетинг. В този смисъл, опитът ѝ в различните направления на медийния сектор е изключително полезен.

2) В подглава номер 2 е разгледан конфликтът Русия – Украйна на спортното поле. Тук ясно се дефинира понятието за криза, а благодарение на лични наблюдения, исторически преглед и анализ на конкретни случаи и ситуации (case study) се изследва рефлексията на войната както върху спорта в световен мащаб, така и върху съдържанието на някои спортни медии в България. Анализирани са понятия и тенденции като информационна война и фалшиви новини. В този контекст, мнение по темата за преплитането на спорта с различни сфери на живот и влияние изразяват и трима от журналистите, с които са направени интервюта – Калин Гугов, Флорина Иванова и Стефан Георгиев.

3) В трета подглава място намира още една криза, но различна по вид, а именно - Covid-19. Изследвани са промените в спортните програми и жанрове, които са следствие от въпросната здравна криза, като основният метод е анализ на принципа на case study. Използват се конкретни примери, като се включва и контент анализ. Съпоставят се някои съществуващи практики в медиите, за да се установи как те се справят със ситуацията. Сериозна роля при анализа изиграват отново част от дълбочинните интервюта. Те са направени с професионалисти от сферата, отразявали Олимпийските игри в Токио или Пекин, които преминаха под знака на рестрикции и забрани. Калин Гугов и Стефан Георгиев са представителите на Българската национална телевизия, докато Флорина Иванова тогава е част от bTV. Тримата споделят своите впечатления за това дали

българските медии и в частност телевизиите са успели да се справят със ситуацията, какви са били методите и подходите за работа в подобни условия и кои са били основните трудности пред работещите на терен.

4) Последната подглава е свързана с телевизионните права, касаещи спортните събития. Методологията включва исторически преглед, работа с документи, свързани с законодателството и регулаторните органи в България, както и изследване на конкретни казуси. Този подход позволи да бъдат очертани законовите рамки, регулациите и финансовите аспекти на телевизионните права в спорта. Използван е качествен и количествен анализ на данните. Тук под внимание отново се взема и мнението на специалистите в сферата – лицата, с които са проведени дълбочинните интервюта.

Изводи от дисертационния труд.

Спортът е социален феномен и обществено явление, което има своите различни въздействия и проявления сред хората. Той представлява универсален елемент във всички култури, а според Европейската харта на спорта неговата дефиниция е следната: „всяка форма на физическа дейност, която чрез организирано или неорганизирано участие има за цел изразяването или подобряването на физическата и психическата годност, развиването на социални отношения или постигането на спортни резултати на всички нива“.² Заради неговото значение е важна и спортната журналистика като сфера на дейност. Тя заема ключова роля в обществото, като осигурява информация и анализ за спортните събития, културата и индустрията. Тази професия не само запознава хората с последните спортни новини и резултати, но и предоставя контекст и анализ, които помагат на аудиторията да разбере по-широките влияния на спорта в обществото. Макар че спорните новини спадат към „меките“ – тоест към тези с предимно развлекателна насоченост и функция да забавляват, то ролята им в информационния обмен и влиянието им върху аудиторията изобщо не е малко. Доказателство за това е както размиването на границите между тях и т.нар „твърди“ новини, така и милиардите, които са свързани със спортните продукти и телевизионните права за спортните събития.

Като сфера, изпълнена с динамика и повлияна от технологичната еволюция, и тази на спортната журналистика търпи редица промени. Те са свързани с трансформации в:

² Европейска харта на спорта, Съвет на Европа, 1993

1) начина на работа на заетите в сектора; 2) създаването съдържание; 3) условията за създаването му; 4) способите за разпространението му. Влияние върху тях оказват както някои вътрешни процеси и особености – като правила за работа, кодекси и цензура, конкуренция и други, така и по-глобални въпроси и кризи като Covid-19, увеличаването на цената на телевизионните права, конфликтът между Русия и Украйна и още. Именно затова част от тези казуси бяха обстойно наблюдавани, изследвани и анализирани, а голямата цел е да се открият тенденциите, оказващи влияние върху професията спортен журналист.

Един от засегнатите казуси е въпросът за пристрастността в журналистиката, който се оказва многопластов и сложен. Тя се явява често обсъждана тема сред привържениците на конкретните състезатели или отбори, което доказва важноста ѝ. В случая казусът беше разгледан през призмата на три популярни спортни предавания – „Пред стадиона“, „С бутонките напред“ и „Домът на футбола“. Тя бяха съпоставени с помощта на сравнителен анализ, чрез който бяха открити техните жанрови характеристики, съдържанието им, тяхната разпространеност и насоченост, както и аудиторията им. Наличието или липсата на пристрастие в тях зае важна част от разработката. Освен чрез сравнителния анализ, отговор на въпросите беше потърсен и чрез дълбочинни интервюта с двама човека – Явор Кръстев и Мария Атанасова, които заемат ролята на продуценти и редактори на предаванията. „Пред стадиона“, „С бутонките напред“ и „Домът на футбола“ са обединени от тематиката си (футбол) и от жанра коментар, който, заради своята същност, често се оказва близък и обвързан с пристрастността. Мнение по темата споделиха и трима журналисти, с които също бяха проведени интервюта – Калин Гугов и Стефан Георгиев от БНТ и Флорина Иванова, която за период от няколко години е част от bTV. Верен отговор дали пристрастността е плюс или минус едва ли има, още повече, когато говорим за въпросния жанр (коментар). Същността му предразполага към излагане на собствената гледна точка, която сама по себе си е субективна. Често пъти обаче тя е натоварена емоционално и много по-близка до гледната точка на привържениците, което в много от случаите им се харесва. Точно затова при коментарните и дискусийни предавания смятам, че може да се направи компромис относно пристрастността, стига тя да бъде в рамките на нормалното. От настроенията на аудиторията и феновете все пак личи, че предавания като „Пред стадиона“ и „С бутонките напред“ са харесвани и следени въпреки наличието на ясно изявена пристрастност. Те имат висок телевизионен рейтинг и се позиционират добре сред феновете и в социалните мрежи. Възлово за одобрението и разпространението им е

и ангажирането на аудиторията, и включването ѝ под разнообразни форми в предаването. Различните платформи в интернет за споделяне на съдържание също играят роля, а броят на гледанията (средно около 20 000 в YouTube) доказва, че феновете имат афинитет към тези спортни предавания. „Домът на футбола“ е по-скоро обзорно и аналитично предаване, с различна концепция и пристрастност в коментара от страна единствено на гостите. Анализът показва, че то се позиционира по-зле сравнено с останалите, тъй като не се разпространява толкова в социалните мрежи и не включва намеса на аудиторията като въпроси, споделяне на снимки, мнения и др. От скоро епизодите се качват и в YouTube, което позволява на любителите на футбола, които не са си заплатили допълнителните пакети на Diema, също да имат достъп до тях. Това е добър ход що се касае до популяризация и разпространение, макар и гледаемостта да е от порядъка на около 500 до 1000 души. Като извод от този анализ може да бъде казано следното: пристрастността присъства в професията, като може да бъде овладяна и скрита, или демонстративно показана. Връзката журналист – спортен клуб има както позитивите за човека и съответната медия, така и негативите относно мнението на публиката. За пример може да бъде взето и мнението на Мануел Кастелс относно близостта между медиите и политиците. Той твърди, че проблемът има 2 тълкувания – от една страна, медиите могат и трябва да бъдат близо до политическите лица и управляващите, за да получават необходимата информация. „От друга страна, те трябва да са достатъчно неутрални и дистанцирани, за да поддържат достоверността си и да са посредниците между гражданите и партиите в производството и потреблението на информационните потоци и образи.“³ Точно тази златна среда трябва да се търси и в спорта - журналистът да изкаже собствено мнение, но и да запази неутралитет, доколкото е възможно. Добри практики за тази цел са налагането на една вътрешна цензура и запазване на коментара в рамките на допустимото. Това е най-правилният подход, при който има лично мнение, емоция, но и по-реалистичен поглед върху проблемите и процесите в спорта. Критичният прочит на ситуацията, който се очаква от журналиста, би бил по-лесен за постигане и възприемане от реципиентите, ако пристрастността е сведена до минимум.

Макар и наглед доста далече от спортното поле, оказва се че и конфликти като този по линия Русия – Украйна също влияят върху спортната журналистика. Изследваният случай подчертава сложната връзка между политиката и спорта, която е неизбежна, а подобни казуси за пореден път демонстрират, че спортът не е изолиран от

³ КАСТЕЛС, Мануел. Цит. съч., с. 279.

геополитическите събития и кризи, а по-скоро се превръща във важен фактор за разпространение на влияния и идеологии. Кратък исторически преглед показва, че подобни примери датират от векове, а възходът на употребата на спорта за пропаганда е по време на Втората световна война. Трудно би могла да се намери промяна в пропагандните практики през последното столетие, като военните действия в Украйна са един добър пример за подкрепа на това твърдение. Редица атлети бяха наказани с изваждане от големите първенства, а санкциите бяха насочени още към федерации, комитети и дори президента на страната Владимир Путин. Организации като МОК, ФИФА и УЕФА предприеха действия и мерки, чрез които осъдиха войната и действията на страни като Русия и Беларус. Състезатели бяха активни в различни кампании, с цел подпомагане на Украйна. Други изявиха готовност за включване към редиците на бойното поле, а трети изразиха мнение по темата. Изказването или не на такова мнение и подкрепа поляризира обществото, а дадени спортисти използваха влиянието и известността си, за да пропагандират идеи и ценности, които защитават. Така отново политиката и спортът бяха обвързани, което за пореден път дава отговор на въпроса дали съществува политически неутралитет в спорта. Военните действия изместиха фокуса дори и на спортните новинарски емисии, като в много от тях беше включена информация по темата. Анализът, направен на принципа на case study, доказва, че медиите в България съобразяват съдържанието си спрямо въпросната криза и формират своите новинарски емисии на база на темата. Освен това, някои конкретни медиите като bTV например обособиха специални раздели в сайтовете си, в които бяха събрани всички статии, интервюта и видеа, касаещи военните действия. Така отразяването на конфликта демонстрира не само глобалното му влияние, но и способността на медиите да адаптират съдържанието си към актуалните събития. Освен това, създаването на специални раздели за покритие на военните действия от определени медии идентифицира тяхната роля като информационни посредници, но и подчертава необходимостта от критично мислене и проверка на източниците за информация. В тази връзка, подобен род кризи често се явяват и изходна точка за разпространението на редица фалшиви новини и подвеждащи видеа, с което се цели дезинформация. Затова засегнат в разработката е и въпросът за справяне с проблеми като пропаганда и “fake news”, които особено ожесточено се разпространяват и благодарение на социалните мрежи и възможностите на интернет. Борбата с тях изисква широк подход, който включва обучение, контрол и усилия за развитие на медийната грамотност и критичното мислене както на индивидуално, така и на институционално ниво. Част от казусите могат да бъдат минимизирани с по-голям

контрол в мрежата, повишаване на компетенциите на онлайн потребителите и проверка на фактите. Все по-голямата роля на интернет и социалните мрежи в този контекст подчертава необходимостта от ефективни мерки за защита на информационната сигурност и защита на обществото от манипулации и влияния, които могат да засегнат както спорта, така и останалите сфери.

Друга проблем, който намира място в дисертационния труд е още един вид криза – отминалата вече здравна такава Covid-19. За да се открият тенденциите на работа и начините за справяне с проблема, са изследвани промените в спортните програми и жанровете, които настъпват като следствие от Covid-19. Един от основните методи за анализ е на принципа на case study. Използват се конкретни примери, като се включва и контент анализ. Към това се добавя и мнението на журналисти, преживели отразяването на спорното събитие в тези условия – трима от хората, с които са проведени дълбочинни интервюта - Калин Гугов, Стефан Георгиев и Флорина Иванова. Наблюдават се практики от България и света, които доказаха, че коронавируса принуди спортните медии изцяло да променят начина си на отразяване на събитията, подреждането на емисиите и концепцията на предаванията. Covid-19 постави спорта и журналистиката в нестандартна ситуация, с която обаче те успяха да се справят, категорични са тримата. Условията бяха променени, но задълженията на заетите в бранша, както и очакванията на аудиторията останаха същите. Трансформациите в темите на медийните продукти бяха една от най-ясните атестации за промяната, която глобалната пандемия оказа. От въпроси за спортно-техническата гледна точка, резултатите и статистическите данни, се премина към съдържание, касаещо броя на заразените спортисти, рефлексията на вируса върху тялото на състезателите и поддържането на висока физическа форма въкъщи. Част от телевизиите създадоха свои рубрики, в които бяха представени различни спортисти и начините им за справяне с локдауна като например „Шампиони под карантина“. Новинарските емисии също изобилстваха от сюжети, пряко обвързани с Covid-19. Изменение се наблюдаваше и при реализацията и показването на материалите. Ключови през време на рестрикции се оказаха социалните мрежи и платформите като Zoom, благодарение на които журналистите успяваха не само да работят от въкъщи, но и да поддържат връзка с различни спортисти и специалисти в областта. Липсата на директна комуникация с тях обаче затрудняваше процеса на събиране на информация, а в много от случаите самите атлети или представителите на пресотделите се нагърбваха с част от работата, която иначе репортерите вършат. Използването на социални мрежи и онлайн платформи принуди хората в гилдията да направят компромис с качеството на картината и звука, с

липсата на личния контакт и с по-малката емоционална натовареност, която може да има едно „human story” например. В други случаи, работата при събития на живо се извършваше не от стадионите или съоръженията, а от офиса или дома на съответния журналист. Това доведе до трансформации в добре познатия ни коментар от мястото на събитието и със сигурност затрудняваше човека, които трябваше да предаде емоциите от него на зрителите при положение, че самият той също беше в подобна зрителска роля. Отразяването на големите спортни форуми се превърна в удоволствие, изпълнено с редица документи, PCR тестове и транспортни затруднения, а част от хората, които все пак можеха да присъстват на олимпийски игри или европейско първенство по футбол, често пъти сравняваха мерките и ограниченията със затвор. Въпреки това светът беше принуден да приеме новото нормално, а това сториха и хората, които се наричат спортни журналисти. Със сигурност поуците от този период на живот и работа са много, като може да бъде формулирана тезата, че практики като онлайн интервюта или работа от къщи могат да бъдат запазени и занапред. Някои от специалистите, които разглеждат темата, дори смятат, че спортната журналистика вече никога няма да бъде същата. Причината - онлайн пресконференциите и включванията на спортисти в социалните мрежи могат изцяло да променят начина на работа на репортерите. Много от продуцентите и редакторите биха се замислили дали не излиза по-евтино и не е ли по-рационално всичко да се проведе, благодарение на технологиите – по-малко ресурс, по-малко разходи, а често пъти – сходен краен продукт. Нещата, които със сигурност ще липсват, ако някои практики бъдат запазени, са качеството на материала, емоцията и възприятията на репортера и преживяването на самото събитие. Подобен извод прави и Хейдън Годфри от Торонто Метрополитен университет в своето изследване: *From Practice to Piecemeal: Sports Journalism in the COVID-19 Era*.⁴ Според него едно от нещата, които най-много са липсвали на спорта и журналистите, заети в тази професия, са били интервютата и анализите след съответното състезание. Тя изтъква, че дискусиата, която се поражда след спортното събитие, всъщност е основна заслуга на спортните журналисти, които обаче също бяха повлияни от пандемията и работеха в несигурна обстановка. Годфри прави интересно сравнение - подобно на трогателен албум или увлекателен филм, именно коментарът, интервютата и разглеждането на статистиката стимулират допълнителна ангажираност и последващи дебати. Все пак обаче пандемията

⁴GODFREY, Hayden. *From Practice to Piecemeal: Sports Journalism in the COVID-19 Era*. In: Toronto Metropolitan University [online]. 18 април 2022. <<https://www.torontomu.ca/explanatory-journalism/blog/2022/04/sports-journalism-during-covid19/>>

допринесе и за положителни промени в професията на спортния журналист. Освен, че се превърна в по-гъвкав, адаптивен и комуникативен, той успя да придобие нови качества и често пъти да влиза в ролята не само на репортер, но и на редактор, монтажист и оператор. Браншът доказва, че може да търпи ежедневни промени, а тези, които се справят най-добре с тях, ще имат по-пълна и ясна картина на събитията. Около това като извод се обединяват и тримата журналисти, интервюирани по темата. Според Гугов, Иванова и Георгиев българските телевизии успешно са се справили с променената медийна действителност. Ключови за този период са проявените креативност, смелост и адаптивност от страна на родните медии, а важно е и още нещо, което специалистите в областта на спортната журналистика изтъкват – че те и техните колеги са се отнесли с необходимите уважение, професионализъм и нужната дискретност в случаите на слух за болест на известен спортист“ (Приложение 4). Най-ключово обаче е, че глобалният проблем напомни важността на професията ни и отговорността, която всеки журналист има към аудиторията.

Основните точки в четвъртата подглава на изследването доказваха значението на телевизионните права в контекста на спортните събития и демонстрираха нуждата от справяне с проблемите по темата. Тук ключова роля имаха историческия преглед на спорните телевизии в България и съпоставката преди-сега. Освен това, говорейки за права, в голям обем от текста се използваха и анализираха документи, касаещи законодателството и регулаторните органи в България. В случая бяха изследвани и определени казуси, чрез които бяха очертани законовите рамки, регулациите и финансовите измерения на телевизионните права. Такъв е и случаят с Кирил Домусчиев и четворния конфликт на интереси, които се заформиха около него. Всичко това доказва важността на телевизионните права в контекста на спортната журналистика и повдигна въпроса за справянето с някои проблеми като концентрация на власт, хегемония, що се отнася до съдържанието, свит пазар, липса на реална конкуренция и борба за власт и надмощие. Един от начините за овладяване на подобни ситуации и превенция от последващи такива казуси е провокиране на дискусия относно правата. В нея могат да вземат участие футболни клубове, медийни експерти, телевизионни оператори и всички замесени по веригата. Необходимостта от подобряване на медийния пазар и осъвременяване на законодателните рамки също е налице. Пример по казуса е защитата на авторските и сродните им права и необходимостта от такава както за спортни събития онлайн, така и за излъчването им в мрежата. За тази нужда говори и една от пленарните сесии на евродепутатите от 15 май 2021 г., на която темата е „Борба с онлайн пиратството

на спортни събития излъчвани на живо“.⁵ В изготвен доклад членовете на Европейския парламент подлагат на обсъждане предложения за противодействие на онлайн пиратството що се касае до спортните събития. Освен това, те апелират към действия от страна на Комисията, с които тя да изясни и подобри настоящата рамка на ЕС относно правата върху интелектуалната собственост за спортни събития, предавани на живо, на фона и на факта, че те не са обект на защита на авторското право. Освен това, предложението от тяхна страна е да се въведат специални разпоредби относно правата на организаторите на спортни събития. Адаптиране на законодателството към проблемите на медийната средата би подпомогнало работата на операторите и би свело до минимум казусите по темата. Не трябва да се забравя, че с промяната на медийната среда чрез различните процеси и най-вече технологичната революция, неща като законодателство и регулации също трябва да претърпят промяна. „Във важни документи на Съвета на Европа е очертана необходимостта от осъвременяване и актуализиране на схващанията за същността на медийната среда и от изработка на ново понятие за медиите, което да включва и основни фактори, значими за съхраняването на обществения интерес.“⁶ Опции за подобряване на средата са още стимулирането на здравословна конкуренция, организирането на реални конкурси при търгове за права и следене за спазване на правилата от органите за това. Добри практики от другите страни пък са частично разделяне на правата, повече от един купувач, ограничение на продължителността на договора, отворена опция за неизползваните права и паралелна експлоатация, надзор над състезателната процедура.

Всичко това доказва, че спортът е неразделна част от живота на едно общество. Освен това, той често се влияе от процеси и казуси, които не са пряко обвързани с него. Такива, както вече споменахме, са кризи като Covid-19 и войната в Украйна. Те рефлектират както върху самите състезатели и спорта като отрасъл, така и върху спортната журналистика. Сходна е ситуацията и с другите 2 анализирани теми – тази за пристрастността като тенденция в спортните коментарни предавания и журналистиката като цяло и тази за телевизионните права и борбата за надмощие между различните медийни групи. Така, на база на всичко изброено по-горе, успешно бяха доказани хипотезите, посочени в увода на дисертационния труд.

⁵ На пленарна сесия от 15 май 2021-а година евродепутатите искат незаконното излъчване на спортни събития на живо да бъде блокирано в реално време, а правата на организаторите да бъдат укрепени.

⁶ РАЙЧЕВА, Лилия. Съвременната информационна среда: Трансформации и перспективи. В: Newmedia21 [online]. Ноември 2015. [11.05.2024]. Достъпно на: <https://www.newmedia21.eu/analizi/savremennata-informatsionna-sreda-transformatsii-i-perspektivi/>.

- 1) Технологичната еволюция е фундаментален фактор, който оказва значително влияние върху спортната журналистика, като допринася за формирането на основни тенденции в сектора. Възникването на нови (дигитални) медии, широката употреба на социални мрежи и интернет, както и внедряването на изкуствения интелект в областта на спорта и журналистиката са примери за това влияние. Тези технологични напредъци не само променят начина, по който информацията се предава и консумира, но и трансформират самата природа на спортната журналистика. Процеси като глобализацията, дигитализацията и медийната конвергенция допълнително подсилват това въздействие, като създават сегашния облик на медиите и журналистическата професия. Глобализацията отваря врати за спортната журналистика към нови пазари и аудитории, като увеличава интереса към разнообразието от спортове и събития по света. Дигитализацията променя достъпа до информация и новинарски съдържания, позволявайки на журналистите да достигнат до по-голям брой читатели и зрители. Медийната конвергенция съчетава различни медийни формати и платформи, като предоставя на потребители разнообразни мултимедийни и интерактивни изживявания. Така, технологичната еволюция създава нови възможности и предизвикателства за спортната журналистика, като променя начина, по който се упражнява професията и по който тя се възприема от публиката.

- 2) Редица социални процеси и казуси в обществото оказаха въздействие върху атлетите, тяхното развитие и перспективите пред тях. Примери за това са пандемията от Covid-19 и конфликтът между Русия и Украйна. Въпреки че тези кризи са отдалечени от спортната сфера, те ясно и осезаемо засягат спортните дейности. Пандемията от Covid-19 предизвика сериозни прекъсвания в спортния календар, като множество състезания и събития бяха отложени или анулирани. Това засегна сериозно професионалните спортисти, като повлия на тяхната подготовка и форма. Конфликтът между Русия и Украйна също има сериозни последици за спортната сфера. Спортът често се използва като средство за дипломатия и национално представителство, но в случаи на политически напрежения може да стане инструмент за бойкоти, пропаганда и спорове. Забраната за участието на руски спортисти под техния флаг в някои

международни състезания е пример за това как конфликтите извън спорта могат да оказват влияние върху атлетите и техните възможности за развитие.

- 3) Изглежда, че подобно на спортната среда, и медийната претърпя значителни промени поради влиянието на кризи като Covid-19 и конфликтът между Русия и Украйна. Журналистите и другите заети в спортната индустрия бяха изправени пред предизвикателството да се адаптират към новата действителност, което доведе и до по-креативни подходи към работата. Промените в условията на работа включваха промяна на работното място, виртуални срещи и интервюта, както и нови начини за споделяне на информация и проследяване на събития. Възможностите за отразяване на такива на живо също бяха възпрепятствани, като мнозина трябваше да разчитат на различни технологични решения за предаване на събития и взаимодействие с публиката. Въпреки тези предизвикателства, работещите в спортната журналистика и индустрия демонстрираха решителност и готовност да се справят с проблемите. Тяхната адаптивност и креативност се затвърдиха в желанието да продължат да изпълняват своя професионален дълг, като предоставят качествено спортно съдържание и информация на публиката си. Тези промени, въпреки че са предизвикателство, също така могат да се разглеждат и като възможности за развитие и иновации в спортната журналистика и индустрията като цяло. Те подчертават необходимостта от постоянно усъвършенстване и адаптация към променящите се условия на пазара и обществото.

Covid-19 и конфликтът Русия – Украйна повлияха върху спортното съдържание. Промяната във фокуса на новинарските емисии и предаванията беше свързана с дневния ред и интересите на зрителите, а това доведе до появата на нови рубрики и видео поредици, насочени към обсъждане на актуалните въпроси и предизвикателства, породени от кризите. Увеличи се значението и ролята на медиите по време на подобни кризи, а важни в случая бяха и социалните мрежи, от които хората се информираха. Спортните журналисти и работещите в медиите, трябваше бързо да се адаптират към новите обстоятелства и да предложат съдържание, което не само да информира, но и да заинтересова. Всичко това демонстрира необходимостта от гъвкавост и иновативност в медийната индустрия, особено по време на кризи и неочаквани събития. Способността на

медиите да реагират бързо и ефективно на промените в обществото е от съществено значение за запазването на тяхната роля като важен източник на информация и анализ. Така, Covid-19 и конфликтът Русия – Украйна изиграха ключова роля в трансформацията на спортната медийна среда и подчертаха значението на медиите и социалните мрежи като средства за комуникация и взаимодействие в съвременния свят.

- 4) Една от тенденциите в спортната журналистика е проявата на пристрастност. В различните страни и на база на различни показатели тя може да се основава на полов, расов или етнически признак. В България предпочитанията обаче най-вече са свързани с любим отбор. В трите анализирани предавания „Пред стадиона“, „С бутонките напред“ и „Домът на футбола“ стана ясно, че тя е налице под една или друга форма. Въпреки че в две от тях е по-силно изразена от страна на водещите, те продължават да имат висок рейтинг и добро популяризиране и разпространение в социалните мрежи. Това доказва, че невинаги се оказва тенденция с негативен оттенък, но въпреки всичко, всеобщото мнение е, че минимизирането ѝ в професията е по-добрият вариант.
- 5) Спортът е бизнес и влиянието на медийните конгломерати води до концентрация на власт и борба за надмощие. Очертаването на регулаторна рамка и анализът на конкретни случаи в тази подглава, както и комбинирането на качествен и количествен анализ на данните, допринесе за по-добро разбиране на същността и последиците от проблемите, свързани с телевизионните права в спорта. Типичен пример е нарастването на цената на правата за най-големите спортни събития. Фактът, че все повече събития се заплащат, а масово спортните телевизии също са платени отново демонстрира пазарния принцип в телевизиите. Концентрацията на съдържание и власт, които се наблюдават в България, показват негативните страни на това нещо. Налични са и добри практики, които могат да послужат за по-ефективно управление и използване на телевизионните права. Това може да стане чрез подобряване на достъпа до спортните събития и оптимизиране на финансовата стратегия на засегнатите страни.
- 6) Начини за справяне със ситуацията има, като един от тях е свързан с дискусии, относно проблемите и казусите в сектора. Разбира се, важна е и промяната в

законодателството, което трябва да бъде осъвременено с днешния свят и промените, които секторът търпи. В случаи на кризи е важна и адаптивността на заетите в бранш, благодарение на която те се справят с извънредни ситуации и променени условия на работа. Не на последно място идва и стимулирането на здравословна конкуренция, чрез което самите медии ще бъдат по-добре развити, а пазарът – по-голям.

НАУЧНИ ПРИНОСИ

- Интердисциплинарен анализ на ключови понятия, свързани с телевизионното отразяване на спортни събития в условията на дигитална трансформация и във все по-засилващата се роля на изкуствения интелект за работещите в комуникационната сфера;
- Едно от първите цялостни изследвания на телевизионната спортна журналистика през XXI век с акцент върху ролята на различни видове кризисни ситуации при отразяването на мащабни спорни събития, което може да послужи като отправна точка за последващи разработки по темата;
- Събирането на сериозен емпиричен масив показва практическата стойност на дисертационния труд;
- Едновременния анализ на правни документи, журналистически текстове, научни публикации, експертни интервюта с комуникационни специалисти позволява на изводите, направени в труда, да бъдат цялостни и показателни за основните тенденции в съвременната телевизионна спортна журналистика.

ПУБЛИКАЦИИ НА АВТОРА ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

- Францова, Десислава. „Спортната пристрастност – плюс или порок за водещия и продуцента“, Списание „Science and technologies“: Volume XII, 2022, Number 6: SOCIAL STUDIES, Съюз на учените – Стара Загора, ISSN: 1314-4111
- Францова, Десислава. „След Covid-19: Промяна в дневния ред на творческата индустрия на медиите и финансова криза в спорта“, Сборник с доклади "Бизнесът в XXI век – Възстановяване и устойчивост след кризата“, ИЗДАТЕЛСКИ КОМПЛЕКС – УНСС, София, 2022 г., ISBN 978-619-232-671-5
- Францова, Десислава. „Телевизионните права в контекста на спортните събития – законови рамки и проблеми с преразпределяне на средствата“ // Newmedia21.eu. Медиите на 21 век: Онлайн издание за изследвания, анализи, критика, 23.06.2023.; <<https://www.newmedia21.eu/izsledvaniq/televizionnite-prava-v-konteksta-na-sportnite-sabitiya-zakonovi-ramki-i-problemi-s-prerazpredelyane-na-sredstvata/>> БДС 17377-96
- Францова, Десислава. "Комуникационни последици от коронавируса в телевизионната спортна журналистика“, „Медии и комуникации“, Научен сборник на докторанти от Факултета по журналистика и масова комуникация, Том 2, УИ „Св. Климент Охридски“, София, 2022 г., ISBN 978-954-07-5504-5

УЧАСТИЯ НА АВТОРА В НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ С ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

- „Конфликтът между Русия и Украйна на спортното поле и промените в спортната журналистика и медиите“, Юбилейна международна научна конференция „Комуникацията и медиите на XXI век: образователни и професионални предизвикателства“, СУ „Св. Климент Охридски“, 27-28 октомври 2022 г.
- „Спортната пристрастност – плюс или порок за телевизионните водещи и продуценти“ – XXXII Международна online научна конференция, Съюз на учените – Стара Загора, 02-03 юни 2022 г.
- "Комуникационни последици от коронавируса в телевизионната спортна журналистика - ДОКТОРАНТСКИ СЕМИНАР НА ФЖМК „МЕДИИ И КОМУНИКАЦИИ“; 26 ноември 2021 г"
- „След Covid-19: Промяна в дневния ред на творческата индустрия на медиите и финансова криза в спорта“, IV-ти Национален научен форум "Бизнесът в XXI век – Възстановяване и устойчивост след кризата“, УНСС, гр. София, 21 ноември 2022 г.
- „Между коментара и запазването на неутралитет в спортните предавания (Сравнителен анализ на - „Пред стадиона“, „С бутонките напред“ и „Домът на футбола“)“ – ДОКТОРАНТСКИ СЕМИНАР НА ФЖМК „МЕДИИ И КОМУНИКАЦИИ“ – 12-13 декември 2022 г.